

Висновки. Твори народного мистецтва відіграють значну роль у розвитку художньо-творчих здібностей учнів, їхньої уяви, ініціативи та самостійності, а також художнього смаку та індивідуальних художніх нахилів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ковальов О. Є. Декоративно-прикладне мистецтво у школі. 1–7 клас: Навч. посіб. Суми: ВТД "Університетська книга", 2006. 144 с.
2. Серих Л. В. Особливості кераміки Слобожанщини: Посібник для вчителя. Суми: РВВ СОІППО, 2009. 94 с.

УДК 94:304.2]:070(477)1922/1932*

Вовк О. В.,

м. Суми

ВИСВІТЛЕННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ПРОЦЕСІВ НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ НА СТОРІНКАХ ЧАСОПИСУ «ЛІТЕРАТУРНО-НАУКОВИЙ ВІСТНИК» (1922–1932 рр.)

У статті розглянуто питання висвітлення соціокультурних процесів на українських землях на сторінках часопису «Літературно-Науковий Вістник». З'ясовано, що протягом 1922–1932 років на сторінках цього журналу публікувалася велика кількість статей, присвячених зазначеній проблемі. Йдеться про відносини в українському середовищі, поневоленому різними політичними режимами, про ідейне неприйняття і протистояння між офіційною ідеологією та народними консервативними поглядами. Багато уваги на шпальтах видання присвячено проблемі української шкільної освіти, розвитку українського мистецтва, діяльності українських просвітніх закладів.

Ключові слова: «Літературно-Науковий Вістник», часопис, культура, освіта, Д. Донцов.

Вовк А. В. Освещение социокультурных процессов на украинских землях на страницах журнала «Литературно-Научный Вестник». В статье рассмотрен вопрос освещения социокультурных процессов на украинских землях на страницах журнала «Литературно-Научный Вестник». Определено, что на протяжении 1922–1932 годов на страницах этого журнала публиковалось большое число статей, посвященных указанной проблеме. Речь идет об отношениях в украинском обществе, поработанном разными политическими режимами, об идейном неприятии и противостоянии между официальной идеологией и народными консервативными взглядами. Много внимания на страницах издания посвящено проблеме школьного образования, развитию украинского искусства, деятельности украинских просветительских учреждений.

Ключевые слова: «Литературно-Научный Вестник», журнал, культура, образование, Д. Донцов.

Vovk, O. Illuminations of Socio-Cultural Processes in Ukrainian Lands on the List of the "Literaturno-Naukovyi Vistnyk". The article deals with the issues of coverage of socio-cultural processes in the Ukrainian lands on the pages of the journal "Literaturno-Naukovyi Vistnyk" ("Literary-Scientific Herald"). It was found that during 1922-1932 a large number of articles devoted to this problem were published on the pages of this magazine. These are relations in the Ukrainian environment, enslaved by various political regimes, ideological rejection and confrontation between official ideology and popular conservative views. A lot of attention on the pages of the publication is devoted to the problem of Ukrainian school education, the development of Ukrainian art, the activities of Ukrainian educational institutions.

Key words: "Literaturno-Naukovyi Vistnyk" ("Literary-Scientific Herald"), magazine, culture, education, D. Dontsov.

«Літературно-Науковий Вістник» («ЛНВ») – це один з найпопулярніших і найвідоміших українських часописів кінця XIX – першої третини XX століття, який справив величезний вплив на розвиток і становлення української інтелектуальної та творчої еліти. «ЛНВ» був значною мірою виданням, що формувало світоглядні підвалини української інтелігенції, молодого покоління в роках бездержавного існування української нації. На сторінках видання міститься багато інформації та аналітики з проблем соціально-політичного, культурного життя українського народу.

Метою цієї публікації є з'ясувати, як на сторінках «Літературно-Наукового Вістника» висвітлювалися соціокультурні проблеми та повсякденне життя українців 1920-х – початку 1930-х років.

Різні історичні проблеми, пов'язані з діяльністю «ЛНВ» неодноразово висвітлювалися в українській історіографії. Ця тема набула певної популярності серед українських дослідників. Зокрема, можна вказати на ґрунтовні праці Ю. Шаповала [27; 28], С. Квіта [11], М. Леськової [13], Л. Супрун [24], А. Животка [10], Б. Ясінського [30] та ін. «ЛНВ» від часу свого заснування у 1898 р. неодноразово змінював місце видання. Заснований спочатку як друкований орган Наукового товариства імені Шевченка часопис став впливовим суспільно-політичним, культурологічним виданням. Загалом історики виділяють чотири періоди в історії часопису: перший – львівський, київський, другий – львівський, німецький [2; 23; 31, с. 233]. Відповідно до мети статті нас цікавить другий львівський період існування «ЛНВ». На початку 1920-х років часопис відновлює свою діяльність з ініціативи військових кіл, які об'єдналися в Українській Військовій Організації. 20-30-і роки в історії часопису «Літературно-Науковий Вістник» (з 1932 р. – «Вістник») проминули під ідейним впливом редактора Дмитра Донцова. Дослідник біографії цього суспільного діяча та мислителя М. Сосновський вказує на те, що «ЛНВістник не був єдиним українським періодичним виданням, присвяченим питанням культури, науки, літератури й суспільно-політичного життя, але він був єдиним, що кидав нове світло на українські проблеми, по-новому підходив до окремих питань і по-новому їх інтерпретував. Характер, стиль, ідейна наснага, постійна свіжість і оригінальність ЛНВістника стають дуже виразними, якщо журнал порівняти з іншими тогочасними періодичними виданнями, які з'явилися на західних українських землях, на еміграції та на українських землях під більшовицьким пануванням...» [22, с.178]. На думку дослідника, на сторінках часопису не лише фіксуються події та явища суспільно-політичного, повсякденного життя українців, але й здійснюється аналіз крізь призму ідейного світогляду редактора та дописувачів «ЛНВ». Для того, щоб докладніше розібратися у цьому процесі, нам слід здійснити аналіз публікацій на сторінках часопису.

Уже з перших сторінок відновленого у 1922 році «ЛНВ» редакція часопису наголошує на тому, що передумовою українського національного відродження в усіх галузях, ренесансу культурного життя має бути відмова від східної

культури на користь західноєвропейської. Важливими складниками українського суспільства розглядаються суспільна активність, кооперація, особиста ініціатива, родина, незалежна від держави церква. На думку редакції, українські політичні діячі неправильно тлумачили потреби й прагнення українського народу. Наприклад, ті політичні сили, що воліли спиратися на село, не розуміли його світогляду. Ставлячи на перше місце такі поняття, як «соціалізм» і «пацифізм», громадсько-політичні діячі, на думку авторів «ЛНВ», не розуміли селянського світогляду, в якому, насправді, вказані світоглядні елементи не знаходили відображення. [16]. Отже, для того, щоб по-новому зрозуміти світогляд народу, аби врешті стати не об'єктом, а суб'єктом історії, слід здійснити переоцінку стереотипів тлумачення соціокультурних процесів у середовищі українського народу.

Аналізуючи суспільні відносини українського галицького селянства на початку 1920-х років, один з дописувачів часопису твердить про те, що більшовики переконалися у різкому національному русі українського селянства та єдності його з українською інтелігенцією на тлі фактичної відсутності української буржуазії та невеликої кількості робітництва (7–8 %). Цей національний рух стирає відмінності економічного становища поодиноких селянських верств. Більшовики ставили за мету внести розбрат («вбити клин») між українськими селянами та інтелігенцією, політично (як показав час – часто й фізично) знищити її. Більшовики вбачали невідкладним завданням вести нещадну боротьбу з інтелігенцією. На думку автора публікації, радянські публіцисти вважали, що українська національна галицька інтелігенція не допускала думки про узгодження своїх стремлень з більшовицькою Росією. Хоча, насправді, саме в середовищі галицької інтелігенції траплялися прихильники радянзації Галичини. Завдання більшовиків – протиставити селянству «пролетарів», що були нечисельними і переважно неукраїнського походження, залучати робітників з Росії [32, с. 72–74]. Як можемо побачити, методи суспільних перетворень в українському суспільстві були подібними з методами, які більшовики застосовували в Наддніпрянській Україні. Як вважає автор публікації, тактика більшовиків – це перевірений століттями спосіб Росії боротися з українською елітою, перетворення народу на своє слухняне знаряддя. [32, с. 75]. Аналізуючи суспільні відносини на українських землях під владою більшовиків, Д. Донцов у 1922 р. писав про те, що комуністи ніколи не вбачали в українському селянстві сталого союзника, а повсякчас намагалися його нейтралізувати як ворожу соціалізму стихію. Навіть співпраця селянства й робітництва, як пише автор на підставі аналізу більшовицьких ідеологів, могла мати лише тимчасовий ситуативний характер, а в майбутньому було б смішно говорити про єдність волі робітництва й селянства. Д. Донцов пише про те, що більшовики вирішили підпорядкувати собі село шляхом знищення сільської інтелігенції. Таким чином більшовики досягали й іншу політичну мету – підпорядкування України, знищуючи консервативний світогляд українського селянства і пов'язаної з ним інтелігенції. За визнанням більшовицьких лідерів, «робітничая революція» зіткнулася «лицем до лица з непереможною волею куркуля. Численні спроби завоювати селянство різкою атакою коштували для більшовиків величезних жертв, але ніколи не давали тривалих наслідків. Тому, на думку, Д. Донцова, зміна економічної політики – це лише обхідний маневр [9, с. 65–66]. У вказаній публікації ми бачимо, що автор пояснює протистояння українського селянства і більшовицької влади не економічними чи політичними причинами, а відмінністю світоглядів, традиційного способу життя. Автор пише, що українське селянство цілковито негативно ставиться до ідеї колективного господарювання і воліє господарювати на власній землі [9, с. 67]. Отже, на той час, на переконання автора, у суспільному житті українського села виявилася нежиттєздатною ідея колективного господарювання, розклаталася соціальна база більшовиків у селі в особі комнезамів, консолідація суспільних прошарків села – середняцтва [9, с. 70] Як стверджував Д. Донцов, антибільшовицька ідеологія українського села продовжує жевріти і чекає лише слушного часу для вияву [9, с. 72].

На сторінках «ЛНВ» неодноразово обговорюється тема відносин в українському суспільстві. Цікавою в цьому контексті є публікація Г. Юртика. Автор висловлює переконання про те, російська адміністрація завжди почувалася на українських землях невпевнено. З початком революційних подій 1917 року у зденационалізованих містах стара влада утримувалася тривалий час, на відміну від українського села, де процеси усунення «бувших людей» з посад відбувалися набагато швидше. Де національна свідомість була вищою, там швидше й позбувалися старих можновладців, котрі за нових суспільно-політичних умов часто виявлялися прихильниками «єдиного революційного фронту», тобто не підтримали національні прагнення українців. [29, с. 125–126]. У своїй публікації автор аналізує самоорганізацію українського селянства у формі Вільного козацтва, що, на його думку, було виявом не руйнівної стихії, а організуючої сили в українському національному середовищі.

Тема впливу воєнного лихоліття на українське село відображена на сторінках «ЛНВ» в оповіданнях М. Черемшини. «Вже нема села. Лиш цвинтар. Край цвинтаря трупарня під високою, пелехатою смеречиною схована... Виходять з ліса два приземкуваті коні, кружляють коло розвалені печі та ржуть і наслухають, чи газда не кличе... Щось шепотом шепоче, щось шумить шумом, щось отік плаче понад убитим селом...» [26, с. 100–101].

Говорячи про соціальні відносини станом на 1924 р. у суспільстві під більшовицькою владою, автори «ЛНВ» твердять про те, що варто лише якомусь робітникові висунутися наперед і дістати підтримку влади, то негайно він відходить від маси, а громада його починає не сприймати. Надзвичайний централізм, розквіт деспотизму, відсутність товариських відносин, підлабузництво – повсякденне явище комуністичної партії [17, с. 146–147]. Завданням більшовицької влади залишається цілковите підпорядкування України та її економічний визиск. Цьому може протистояти, на думку автора, лише організована сила українського селянства, яке, якщо не згуртується, то піде шляхом козацької шляхти після поразки під Полтавою у 1709 р. [17, с. 156]. «Українська національна думка ферментує як ніколи. Ідеологія вчора («ніжно-мрійне» ліберально-соціалістичне українофільство) вже розложене. Ідеологія, що офіційно панує нині (нове «радянство»), як признаються її ж теоретики, сильно підмінована» [17, с. 157].

На шпальтах «ЛНВ» знаходимо висвітлення проблем української освіти. Я. Біленький аналізує розвиток приватних освітніх закладів у Галичині у XIX – на початку XX століття [3]. Автор наголошує на тому, що основою політичної та організаційної діяльності українського громадянства Галичини було здобути національну школу (спочатку – за мовною ознакою, а згодом – за змістовним наповненням). На початку 1920-х років відбувається процес оновлення українських приватних шкіл у Рогатині, Яворові, Долині, Чорткові, Городенці, Тернополі, Коломиї, Станіславові, Дрогобичі, Золочеві, але невдовзі польські власті здійснюють рішучий наступ на українську шкільну освіту. Приватні шкільні освітні заклади засновуються на протигагу польському державному плану стримати розвиток української народної шкільної освіти, що є основою будь-якої освіти взагалі. З'являється низка учительських семінарійних дівочих

курсів. Учнів-українців польська влада спрямовує до польських семінарій, що призводить до того, що значна частина відмовляється складати державні іспити. Таким чином, українське народне шкільництво, на думку автора статті, зазнає особливо тяжкої кризи. Будівлі українських шкіл не відбудовуються, українських учителів усувають зі служби, а на їхнє місце надсилають учителів іншої національності. Автором підкреслюється роль Українського педагогічного товариства (УПТ) у збереженні української шкільної освіти. Так, завдяки зусиллям УПТ у 1922 р. у Галичині діяли 7 хлоп'ячих і 3 дівочі гімназії (1378 учнів), 12 гімназійних курсів (600 учнів), 1 чоловіча і 6 жіночих учительських семінарій і 3 семінарійні курси, 3 підготовчі курси до іспиту зрілості (765 учнів). У Галичині під керівництвом УПТ нараховувалося 21 приватна школа (7 семикласних, 14 чотирикласних) – 7500 учнів. Проте, успіхи української освіти не йдуть у жодне порівняння з розвитком польської, підтримуваної державою. Єдиним виходом для українського народу у справі розвитку шкільництва було заснування приватних шкіл власним коштом. «Школи – все, найпаче у теперішню хвилю, се серце народу» [3, с. 255–257]. Про проблеми розвитку української шкільної освіти на українських землях під польською владою часопис «ЛНВ» писав у 1924 р. Мова йшла про подальший наступ на українську освіту і навіть на заборону терміну «український» [14].

На сторінках «ЛНВ» не бракує інформації про культурні, мистецькі події в українському середовищі. Наприклад, на сторінках видання висвітлено діяльність Української мистецької виставки у приміщенні Музею Наукового Товариства ім. Т. Шевченка (1922 р.) [33]. В іншому номері «ЛНВ» йдеться про розвиток мистецтва в емігрантському середовищі [1], про тогочасну українську поезію взагалі [12]. Постійно на шпальтах «ЛНВ» присутня критика наукових і публіцистичних видань, що були опубліковані як на території України під більшовицькою окупацією, так і на західноукраїнських землях під польською владою, на еміграції. Особливо висвітлюється діяльність української наукової установи – Наукового Товариства імені Шевченка у Львові, зокрема про його структуру (історична, філологічна, математично-природничо-лікарська), діяльність інституцій і фондів товариства, друкарні, книгарні [6; 7; 8].

На сторінках «ЛНВ» певну увагу приділяли проблемі етнічного складу українських земель. В одному з номерів журналу за 1924 р. розглянуто питання національного складу північно-західних українських земель – прикордоння з польською етнографічною територією. Метою такого дослідження було з'ясувати зміни щодо національного складу цих земель протягом кінця XIX – першої чверті XX століття для розуміння становища взаємного впливу різних національних груп, поширення чи зменшення української етнографічної території. На підставі аналізу статистичних даних автор публікації переконаний про фальсифікацію польською владою даних перепису 1921 р. «Факти останніх двох років, вибори до сойму, боротьба за церкву – все те свідчить, що українська людність польсько-українського пограниччя, хоч і зменшена в числі, проте живе, що вона прокинулася до свідомого національного життя, й що співати над нею похоронні пісні і говорити про однопонаціональний склад Холмщини, як роблять польські дослідники, є передчасно» [20, с. 166]. Що стосується українсько-білоруського прикордоння, то тут ситуація є ще більш непевною. Перейнята польськими націоналістичними тенденціями влада не могла дотримуватися об'єктивізму. Автор наголошує, що одним із прикладів тенденційності переписів є своєрідне тлумачення проблеми поділу на національні групи. На відміну від кашубів, мазурів, котрих не було виділено в окрему групу під час перепису, на українських землях виділено окрему групу «тутейших», місцевих, поліщуків і руських. Якщо логіка дослідження спонукає до того, щоб поділити ці групи між українцями та білорусами, то завданням польської влади було переконати, що на цій території не відбулася національна кристалізація. Крім того, автор зауважує, що питання співвідношення віри і приналежності до певної нації не завжди є тотожним. Щодо Волині – тут теж дані про поділ на національні групи був цілком непевним [21]. Аналіз публікацій дає детальне уявлення про те, як польська влада маніпулювала статистичними даними з метою асиміляції та колонізації українського населення.

Автори «ЛНВ» приділили увагу проблемі адміністративно-територіальної реформи, реалізованої на українських землях під більшовицькою владою у 1922–1923 роках. С. Рудницький переконаний, що в результаті реформування за межею адміністративної території УСРР опинилися невід'ємні частини української етнографічної території – південна частина давніх Мозирського та Рівненського повітів, Північна Чернігівщина, південні частини Курщини та Воронежщини, землі при гирлах Дону й кубанське та чорноморське Підкавказзя. Щодо питання Криму, то, на переконання автора, він є безсумнівно інтегральною складовою України – частини Східної Європи. «Відлучення Криму від України не має ніяких наукових, ні практично-економічних основ» [19, с. 230–231].

З погляду аналізу повсякденного побуту українців цікавою є публікація В. Вільшанецької у «ЛНВ» (1926 р.). Авторка вказує на те, що українці могли б повчитися у німців економності, заощадливості, помірності під час прийому гостей. Українську інтелігенцію вона критикує за те, що спонукає дітей до наук, в яких вони не мають хисту. Дуже цікава характеристика В. Вільшанецької забюрократизованості нашого суспільства: «Ми поза бюрократією світа не бачимо. У нас той лише вибирає собі інший фах, хто вже не може бути урядником. У західних народів інакше: там найбільше жалкують того, хто став бюрократом...» [4, с. 150]. Характеризуючи українське селянство, авторка вказує на невміння правильно харчуватися, на те, що «наш мужик не дбаючи про жадну вигоду, не дбає й про добру поживу. Цілий божий рік їсть бараболлю, а тверде зерно ховає на продаж. Аби лиш тих бараболів мав багато, то вже нічого не бажає, хоч се й шкодить його здоровлю» [4, с. 152]. Авторка вказує також на те, що нашою рисою є гучна поведінка в громаді та сварливість [4, с. 153]. Попри це, український народ, на думку дописувачки, приховує в собі багате джерело своєрідної культури, треба лише з того джерела черпати [4, с. 156].

У контексті соціокультурного життя українського народу для нас науковий інтерес становить публікація С. Наріжного про українські приказки про інші народи. Особливо негативне забарвлення, як засвідчує автор, мають приказки про росіян. А приказки про циган, хоч і мають певну долю негативізму, але в них більше гумористичного, що не скажеш про приказки про поляків та євреїв [15].

Часопис «ЛНВ» на початку 1930-х років відображає негативні тенденції для українців, які розпочалися на українських землях під владою більшовиків. У 1931 р. часопис пише про те, що на той час від декоративної «самостійності» України не лишилося нічого, хоча ще й знаходяться представники інтелігенції, котрі вірять, що під вивіскою «УСРР» розвивається українська культура. На прикладах та аналізі видавничої діяльності в УСРР автор доводить, що в Україні фактично вже тривала русифікація [25]. В одній з публікацій у «ЛНВ» за 1932 р. йдеться про те, як радянські перекладачі починають пристосовувати українську мову до російської, що виразно видно у нових перекладах зарубіжної класики. [18]. Д. Донцов на сторінках «ЛНВ» пише про те, що у Наддніпрянщині постійним

супутником людини на багато років стає страх, навіюваний владою. У п'єсі О. Афіногенова «Страх» професор Бородин виголошує всесильність цього відчуття, що утверджується як дієва зброя більшовицького режиму для свого існування. «Страх детермінує поведінку совітської людини. Знищить страх – і відчиняться шляхи до добробуту, до творчої праці. Але страх – це диктатура. Знищити страх – значить знищити диктатуру. 80 % всіх досліджених живуть під вічним страхом на гримання і страти соціальної підпори. Молочарка боїться конфіскації корови, селянин – примусової колективізації, совіт урядник – безнастанних «чисток», партійний урядник – обвинувачення в ухилі, науковий – обвинувачення – в ідеалізмі, технік – в шкідництві. Живемо в добі великого «страху» [8].

У липні 1932 року через фінансові труднощі видання часопису «ЛНВ» припинилося. З 1933 року наступником цього журналу стає «Вісник літератури, мистецтва, науки й громадського життя» («Вісник») [31].

Отже, протягом 1922–1932 років на сторінках журналу «Літературно-Науковий Вісник» публікувалася велика кількість статей, присвячених соціокультурним процесам на українських землях. Йдеться про відносини в українському середовищі, поневоленому різними політичними режимами, про ідейне неприйняття і протистояння між офіційною ідеологією та народними консервативними поглядами. Багато уваги на шпальтах видання присвячено проблемі української шкільної освіти. Питання розвитку українського мистецтва, діяльності українських просвітніх закладів, різні аспекти розвитку української культури широко обговорюються у видання протягом зазначеного періоду. Власне, крім опису становища, автори намагаються здійснювати критичний аналіз описуваної проблеми крізь власну світоглядну позицію.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрієвський Д. Мистецтво на еміграції // Літературно-Науковий Вісник. 1924. № 3–4. С. 268–274.
2. Бартко О. «Літературно-науковий вісник»: до проблеми періодизації // Слово і час. 2007. № 6. С. 32–36.
3. Біленький Я. Українські приватні школи в Галичині // Літературно-Науковий Вісник. 1922. № 3. С. 247–258.
4. Вільшанецька В. Чого навчила нас еміграція? (Кілька гадок із суспільної педагогії) // Літературно-Науковий Вісник. 1926. № 10. С. 149–156.
5. Гнатюк В. Наукове Товариство імені Шевченка у Львові // Літературно-Науковий Вісник. 1924. № 1–2. С. 72–79.
6. Гнатюк В. Наукове Товариство імені Шевченка у Львові // Літературно-Науковий Вісник. 1925. № 3. С. 263–272.
7. Гнатюк В. Наукове Товариство імені Шевченка у Львові // Літературно-Науковий Вісник. 1925. № 4. С. 367–374.
8. Д. Д. Система страху // Літературно-Науковий Вісник. 1932. № 6. С. 546.
9. Д. Д. Криза большевизму на Україні // Літературно-Науковий Вісник. 1922. № 2. С. 63–75.
10. Животко А. Історія української преси. Мюнхен, 1989–90. 334 с.
11. Квіт С.М. Дмитро Донцов і «Літературно-Науковий Вісник» («Вісник») на тлі розвитку української культури та журналістики 20–30-х років. Ідеологічні, естетичні та організаційні принципи: автореф. дис... д-ра філол. наук: спец. 10.01.08 – журналістика. Київ, 2000. 36 с.
12. Ковальський М. Memento vivere (Кілька слів про сучасну українську поезію) // Літературно-Науковий Вісник. 1924. № 3–4. С. 334–340.
13. Леськова М.П. «Літературно-науковий вісник» як культурологічне джерело духовного відродження української нації (20–40-і роки ХХ ст.): автореф. дис. канд. філол. наук: спец. 10.01.18. Київ, 1996. 18 с.
14. Малицька К. В боротьбі за рідну школу // Літературно-Науковий Вісник. 1924. № 12. С. 261–265.
15. Наріжний С. Чужі народи в світлі українських приказок // Літературно-Науковий Вісник. 1930. № 9. С. 806–811.
16. Наші цілі // Літературно-Науковий Вісник. 1922. № 1. С. 1–5.
17. Ясь О. В. Перед поворотом // Літературно-Науковий Вісник. 1922. № 3. С. 146–159.
18. Перекладчик. З Совітської гумористики (Ще про «українізацію») // Літературно-Науковий Вісник. 1932. № 3. С. 254–259.
19. Рудницький С. Декілька заміток до справи районізації України // Літературно-Науковий Вісник. 1924. № 12. С. 227–261.
20. Садовський В. Північно-західна Україна в світлі статистики // Літературно-Науковий Вісник. 1924. № 11. С. 156–166.
21. Садовський В. Північно-західна Україна в світлі статистики // Літературно-Науковий Вісник. 1924. № 12. С. 250–265.
22. Сосновський М. Дмитро Донцов – політичний портрет. З історії розвитку ідеології українського націоналізму. Нью-Йорк – Торонто: Trident International, Inc. 1974. 419 с.
23. Супрун Л. Часопис «Літературно-Науковий Вісник» («Вісник»): періодизація й наукова рецепція // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки. Літературознавство. 2014. № 19. С. 134–141.
24. Супрун Л.В. Комунікаційна система «Літературно-Наукового Вісника» («Вісника»): мовноментальні детермінанти: дис... д-ра наук із соц. комунікацій: спец. 27.00.04. Київ, 2013. 462 с.
25. Характерник. «П'ятьомкінські села з близька» (Обмосковлення України) // Літературно-Науковий Вісник. 1931. № 2. С. 176–185.
26. Черемшина М. Село потерпас. Село вигибас // Літературно-Науковий Вісник. 1922. № 2. С. 98–112.
27. Шаповал Ю.Г. «Літературно-науковий вісник» – творець державницької ідеології українства. Рівне: [б.в.], 2007. 64 с.
28. Шаповал Ю.Г. «Літературно-науковий вісник» (1898–1932 рр.): творення державницької ідеології українства. Львів: [б.в.], 2000. 352 с.
29. Юртик Г. Звенигородський Кіш вільного козацтва // Літературно-Науковий Вісник. 1922. № 2. С. 125–133.
30. Ясінський Б. Літературно-науковий вісник. Показчик змісту. Том 1-109 (1898-1932). Київ: Смолоскип, 2000. 544 с.
31. Ясь О. В. «Літературно-Науковий Вісник» / Енциклопедія історії України: У 10 т. / Редкол.: В. А. Смолій (голова). Т. 6: Ла-Мі. Київ: Наукова думка, 2013. С. 233–237.
32. Devius. Галицька політика Совітів // Літературно-Науковий Вісник. 1922. № 1. С. 72–75.

УДК 378:78:371.3

Пушкар Л. В.,
м. Суми**ІСТОРИЧНІ ОРІЄНТИРИ МУЗИЧНОЇ ТЕРАПІЇ В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ МУЗИЧНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ БАКАЛАВРІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ**

У статті актуалізовано питання історичного розвитку та основних напрямів використання музичної терапії; висвітлено проблему використання терапевтичного потенціалу музичних компетенцій бакалаврів дошкільної освіти; представлено сутнісні характеристики поняття «музична терапія» з метою узагальнення в контексті психолого-педагогічного впливу на особистість.

Ключові слова: музична терапія, дошкільна освіта, музичні компетенції, психологічний стан, гармонізуючий вплив.

Пушкар Л. В. Исторические ориентиры музыкальной терапии в контексте формирования музыкальных компетенций бакалавров дошкольного образования. В статье актуализировано проблему исторического развития и основных направлений использования музыкальной терапии; освещены вопросы использования терапевтического потенциала музыкальных компетенций бакалавров дошкольного образования; представлены существенные характеристики понятия «музыкальная терапия» с целью обобщения в контексте психолого-педагогического влияния на личность.

Ключевые слова: музыкальная терапия, дошкольное образование, музыкальные компетенции, психологическое состояние, гармонизирующее влияние.

Pushkar L. V. Historical guidelines of music therapy in the context of musical competences formation of bachelors of preschool education. In the realities of the socio-political crisis of modern society, it is necessary to search for additional types of educational activities of preventive, corrective and recreational directions. The article analyzes scientific-methodological literature concerning the use of musical art for corrective, medical, preventive and pedagogical purposes. The views of contemporary scholars on the psychological-pedagogical possibilities of music therapy are highlighted.

The issues of the main directions of music therapy use are revealed and historical guidelines for the application of therapeutic potentials of musical competences in preschool education are determined. Essential characteristics of the concept of “music therapy” are presented with the aim of their generalization in the context of psychological-pedagogical influence on the person. It is found out that musical-therapeutic technologies can be used not only as a therapeutic tool, but also as a preventive, educational, upbringing, motivational, and communicative.

The problem of the use of musical competences therapeutic potential of bachelors of preschool education is revealed. It is determined that acquired musical competences of bachelors of preschool education will enable future teachers to use music in their everyday pedagogical activity (as an educational remedy and means of self-regulation), and musical-therapeutic potential of these competences will contribute to solving one of the main tasks of the national education – preservation and strengthening of physical, mental and spiritual health of younger generation.

Key words: music therapy, preschool education, musical competences, psychological state, harmonizing influence.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку освітньої системи в нашій державі все більшого визнання набуває процес виховання здорової та компетентної особистості, а також забезпечення прав дитини на повноцінний розвиток, формування передумов навчальної діяльності. Крім того, в реаліях соціально-політичної кризи сучасного суспільства постає необхідним пошук додаткових видів освітньої діяльності профілактичного, корекційного та оздоровчого спрямувань. Саме тому дедалі важливішого значення набуває музикотерапевтичний підхід у лікувальній реабілітації та педагогіці – через засоби мистецтва сформувати гармонійну особистість і сприяти соціальній адаптації дитини. Означені завдання реалізуються відповідно до державних освітніх документів, таких як Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 р., Державна програма «Освіта» («Україна XXI ст.»), Закон України «Про освіту» (2017 р.), «Про дошкільну освіту» (№ 2145-VII від 05.09.2017) та ін.

Сьогодні, як ніколи, особливої актуальності набувають заходи зі створення нових ефективних методів реабілітації та профілактики, нетрадиційних підходів, що підвищують резервні можливості організму дитини. Тобто, очевидною постає необхідність запровадження в навчально-виховний процес різних здоров'япідтримувальних технологій, серед яких заслуговує на увагу нова галузь психолого-педагогічного напрямку під назвою «музикотерапія». Тому у науково-методичній літературі домінує думка відносно використання музичного мистецтва як у корекційних, лікувальних, профілактичних, так і в педагогічних цілях.

Аналіз актуальних досліджень. Питання розробки і практичного застосування сучасних педагогічних технологій і моделей здоров'язбереження у навчально-виховному процесі висвітлено в працях І. Борисова, І. Хрипко, О. Вашенко та інших. Дослідження Б. Теплової, В. Медушевського, Р. Тарасова присвячені проблемам музичної психології. Найбільш досліджена сфера музичної психології – це психологія музичного сприйняття: Б. Асаф'єв, Б. Яворський, Л. Мазель. Цю проблему впедагогічному аспекті розглядають: Т. Лісова, І. Малашевська, Г. Побережна, Н. Яновська та ін.

Педагогічні праці В. Асєєва, Л. Брусиловського, А. Копленд, В. Леві, М. Ліванова, В. Медушевського, М. Могендовича, А. Перотте, В. Петрушина, В. Полякова, Г. Родіної та ін. присвячено з'ясуванню сутності музикотерапії, в яких переконливо доведено, що використання музики є не тільки допоміжним засобом психологічного впливу й оздоровлення людини, а й особливим психокорекційним методом у розв'язанні її особистісних і комунікативних проблем.

Для нашого дослідження значний інтерес становлять погляди сучасних науковців щодо психолого-педагогічних можливостей музичної терапії, а саме: як способу навчання музики й естетичного виховання дітей (І. Малашевська, Т. Науменко, Г. Побережна, Н. Примакова, А. Пенкала, Н. Паглада, Т. Сакович, Є. Саявко.); засобу формування